

böcekleri seven kadın

roman

selja ahava

fince aslından
çeviren
özge bauer

TİMAS
T

Mercan kayalıklar adanın etrafını rengârenk pileli bir etek gibi sarar. Kıvrımlarından yosunlar, kerevitler, midye ve polipler, planktonlar, balıklar, deniz yıldızları ve medusaların birbirini yiyip beslediği dört başı mamur bir dünya ortaya çıkar. Mercanlar sayısız formda büyür, deniz akıntısında dokunaç gibi sallanır, koca lahanalar gibi dipdiri çiçekler açar, tırmanır, can verip opalleşir, tebeşir tozu haline gelir ve ölü benliklerinin kalıntıları üzerinde büyürler; kaplumbağalar yumurtalarını sahildeki kemikli kumlara bırakmak için denizden çıkar.

Mercan yumurtladığında, ki bu yılda bir kez dolunayda meydana gelir, yüzeyinde kesecikler belirir. Sanki bir aşk ürpertisi resif boyunca yayılmış, derisindeki tüyler diken diken olmuş ya da bir ateş kıvrımlarını zonklatmıştır. Sığ sularda durup altındaki adanın canlandığı bu hamileliğimi dinliyorum. “Ben bitki değil, hayvanım,” diye hatırlatıyor bana.

Kemik tozu ayak seslerimin altında çıtırdıyor. Derinlerde, sandık büyüklüğünde dev bir midye yatıyor, kapağını yavaşça kapattığında ağzının köşesinden su fişkırıyor. Mantra ışınlarının karanlık kanat vuruşları resifin yüzeyine dokunuyor. Kelebek balıklarının altın renkli kanatları ve parlak mavi safir balığı, koparılmış çiçekler misali kıvrımlar arasında parıldıyor.

Dünyadaki sıvılar hâlâ insanlardan saklanan sırlar taşır.

Bunu dolunaydan sonraki gece takip eder, mercanın kesecikleri patlar. Hem yumurta hem de sperm, keseciklerin içinden fıçkırarak suda yüzer, birbirlerini ararlar. Deniz bir an için yerden göğe yükselen kar misali, gökyüzünün kumlarından süzülen yıldız tozu gibi, inci gibi külçelerle dolar. Ayın solgun ışığıyla aydınlanan deniz, hermafrodit spermi gibi gece boyunca uzanır.

Dünya ayaklarımın etrafında bereketlenir, başımın üstünde yıldızlı bir gökyüzü açılır. Ay, denizin yüzeyinde, kumsalın beyaz kumunda parlar ve en uzaktaki yıldızları karartarak stratosferde kaybolmalarını sağlar. Her şeyden uzağım.

Bu coğrafyada insan önemsizdir.

Yok olduğunu fark etmeye bile fırsat bulamayan diğer tüm küçük türler kadar önemsiz. Ve şu anda ilk kaybedeceğimiz manzara budur.

OVUM

Bir nisan gecesi doğdum. Annemin ilk, babamın dokuzuncu çocuğuydum. Doğadaki tüm doğumlarda olduğu gibi benimki de pek çok kişinin ölümüne karışmıştı. Babamın ilk eşi iki yıl önce vefat etmiş, benden sonra doğan küçük kardeşimin ölümü beni annemin tek çocuğu yapmış ve beşinci doğum günümden kısa bir süre sonra babam da vefat etmişti.

Babamla ilgili pek bir şey hatırlamıyorum, aramızdan ayrılışını da gerçekten anlamadım; zira ölümü çok uzakta gerçekleşti ve bir kâğıt parçası olarak evimize ulaştı. Babamın aklımda kalan birkaç görüntüsünü hafızam büyütüp renklendirildi, öyle ki o halleri özel bir ışıkla parlıyor hâlâ, belki de kimse onların gerçekliğinin farkına varamayacak.

En iyi hatırladığım, babamın elleri. Eklemleri parmaklarının ardında dört tepe gibi yükseliyordu, avuç içleri şaşırtıcı derecede yumuşaktı, bu eller hiç iş yapmamıştı sanki. Oysa babam çalışıyordu, üvey erkek kardeşlerimle matbaada çalışırken benim de orada bir yere oturmama sık sık izin veriliyordu. Tavana asılmış kâğıtlar, yıkanmış çarşaf gibi üzerimde sallanıyordu; o kadar büyük ve göz kamaştırıcıydılar ki bütün bu hatıralar tüm canlılığıyla zihnime kazınmıştı.

Babamın ellerini hatırladığımda, hareketlerinin temposunu ve mizacını hatırlıyorum. Nemli bir kâğıt parçasını baskı makinesinin deri platformuna yerleştirirkenki ciddiyeti gözümde canlanıyor.

Daha sonra kardeşim Caspar'ı aynı görevin başında izlerken hayalimde babamı onun yerine koydum, babamın elinin çarşaf kâğıdın üzerinde aynı itinayla ve güvenle hareket edip etmediğini merak ettim. Caspar baskı kalıbına mürekkebi sürdüğünde mürekkepli süngerlerin yaydığı gıcırıtıyı dinledim, bu süreci birçok kez gözlemladım. Henüz küçükken, baskı kâğıdın üzerine çöküp yeni bir şey olarak açıldığında, metin ve resimlerle süslenmiş bir sayfa ortaya çıkıp tarafından alındığında, bazı şeylerin görüşümüzden nasıl gizlendiğine tanık oldum. Babanın parmakları. Bitmiş bir kitabın iki sayfasıydı. Aynı şey günde yüzlerce kez tekrarlanırsa da gözümüzden gizlenen değişim, saklanmak ve ayan olmak benim için mucizeydi.

Zaman zaman matbaada otururken babam rahatsızlık vermeyeceğimden emin olduğunda bana kurşun harflerle dolu bir kâse getirirdi, böylece bir süre yerimde dururdum. Elimi harflerin arasına daldırırdım; kâsenin içinde hareket ederken harflerin çıkardıkları ses, ağırlıkları, parlaklıkları, serinlikleri ve mürekkepli yüzleri beni delice heyecanlandırdı. Babam kâseyi alıp bir bezle ellerimi sildiğinde üzüldü, ağlardım.

“Şuna bak, Maria bak, babanın parmağı koptu!” Babam ağlar, sağ elinden kopmuş baş parmağını sol yumruğunda sallardı. “Onu tekrar yerine koyalım mı?”

O zamana kadar parmağın aslında gerçekten kopmadığını, babamın gülünce dudaklarının seğirdiğini anlamış olsam da, gördüklerimin gerçeğe benzerliği beni her seferinde dehşete düşürürdü, bu nedenle hevesle başımı sallardım. Babam başparmağı yerine koyar, üfleme izin verir ve böylece parmak ait olduğu yere dönerdi.

“Teşekkür ederim,” derdim gülümseyerek. Kopmaktan henüz kurtulan parmağıyla yanağıma dokunur, işine devam ederdi.

Unuturuz, kaybederiz, yitiririz.

Babamı ve onu daha olgun bir bakış açısıyla tanıma fırsatını kaybettim. Annem onun hakkında hiç konuşmazdı, muhtemelen benim de unuttuğumu düşünüyordu, bu yüzden babam da salonun köşesinde asılı portreye sıkışıp kaldı. Küçük kardeşimden geriye tek bir resim bile kalmamıştı, annemin de onu tanımlayacak tek sözü yoktu. O salonu ve matbaayı da yitirmem sadece bir yıl sürdü. Annem Jacob’la evlendi, biz de onun ailesiyle birlikte yaşamaya başladık. Şimdi bile kararmaya başlayan cama baktığımda, yüzümün yansımaları gördüğümde hâlâ babamın portresini hatırlıyorum. Ve bir böcek, bacağını kaybettiğinde onun sihirli parmağını anımsıyorum.

Üvey babam Jacob bir sanatçıydı, evi şamatalı ve hareketliydi. Küçük kardeşimin ölümünden sonra –üvey kardeşlerim yetişkin olduğundan– kendi evimde tek çocuk olarak kalmıştım, yeni evimdeyse çocukların sayısı dört oluvermişti.

“Maria, bu senin yeni ailen,” dedi annem. “Jacob’a baba diyebilirsin. İşte kız kardeşin Sara, erkek kardeşlerin Franciscus ve Fredericus.”

Evde biz çocukların yanı sıra Jacob’un iki çırağı, bir aşçı ve onun yardımcısı Hilda yaşıyordu.

Mutfağın yanındaki odada Sara’yla aynı yatakta yatmak zorunda kaldım. Yatak odamız merdivenlerin altındaydı, evde hareket eden herkesin adımları başımızın üstünde yankılanıyordu, kısa sürede her harekete aşına olduk.

Atölyenin üstündeki çatı katında üvey babamın çırakları yaşıyordu. Her sabah tavan arasındaki kapaklı kapıyı açan, merdiveni sahanlığa bırakıp koşarak inenlerin çıkardığı seslerle uyanıyordum.

Annem ve üvey erkek kardeşlerim orta katta uyuyorlardı. Üvey kardeşlerim alt basamaklardan atlayıp gümbür gümbür sahanlığa inmeyi alışkanlık haline getirmişlerdi. Üvey kız kardeşim Sara’nın sesini eliyle tırabzanlara vurmasından tanırdım, çıraklar yokken eteklerini toplayıp adımları ikişer ikişer atardı. Mutfak hizmetçisi Hilda’nın adımları düzensizdi, zira bir ayağını diğerinin arkasında sürüklüyordu, ayakkabıları kötüydü.

İtinayla dinlediğim tek kişi annemdi. Sonbahar kışa dönünce ilerlemesi yavaşladı, Noel’den sonra daha sık nefes nefese kalmaya başladı. Yatakta onun merdivenlerden çıkışını, ayaklarının altındaki döşemelerin gıcırdayışını dinlerdim; bu ses gittikçe yavaşladı, ta ki odasından inmediği sabaha

kadar. Birkaç gün sonra doğum başladı. İlk doğan üvey erkek kardeşimdi, ne var ki oldum olası hastaydı, ertesi kış vefat etti. Üvey kız kardeşim iki yıl sonra doğdu ama o da kısa bir ömürden daha fazlası için oldukça zayıftı.

Hatırladığım kadarıyla annem bu yıllarda aşağı pek inmiyordu. Onu bahçede hatırlamıyorum, mutfakta hatırlamıyorum. Adımlarının ağırlığı, sanki merdivenleri çıkmış ve nefes almışçasına, yıllar geçtikçe sadece yükselip alçalmış, şişip sönmüş ve ara sıra iç geçirmek için durmuşçasına zihnime açıkça kazınmış durumda. Ara sıra annemin yatak odasına süzülür, tek kelime etmeden yanına uzanırdım. O da kollarını dolardı bana.

“Tanrı zavallı anneni sınıyor, Maria,” derdi annem.

“Ben de böyle düşünmüştüm.”

Annem başka bir şey söylemedi, bir süre sonra kalkıp aşağı indim.

Üvey babam bir keresinde beni resim çizerken yakalamıştı, yedi yaşındaydım. Durdu ve hiçbir şey söylemedi, sadece baktı. Bir şey demesini bekledim ama o daha fazla parşömen getirip yanıma koydu ve doğum günümde bana bir tüy kalem hediye etti. O, para kazanmak için çiçeklerden oluşan natürmortlar, çıraqlarıysa kilise tonozları ve pazar meydanları çizdiği halde bana ne çizmem gerektiğini asla söylemedi. Atölyede oturup başkalarına eğitim verirken onu dinlememe izin verdi. Çizgiler ve gölgeler konusunda bana yol gösterdi. Annem, Bayan Stalberger’in bahçesinden izinsiz lale kopardığımı öğrenince beni cezalandırılmak üzere üvey babamın atölyesine sürüklediğinde bile azarlamadı.

Kapı annemin arkasından kapandığında, üvey babam elinde beyaz laleyle orada durmuş, bir bana bir laleye bakıyordu.

“Laleyi neden çaldın Maria?”

“Çünkü onu çizmek istedim.”

“Peki çizim nerede?”

Lale çizimimi üvey babama verdim, o da inceledi.

“Kendi bahçemizde lalelerimiz var.”

“Ama bunun ta yaprakları o kadar farklı ki...” diye mırıldandım.

“Yüksek sesle konuş ki seni duyabileyim.”

“Bunun ta yaprakları farklı. Renkleri belirgin, beyazın pembeye geçişi çok farklı,” diye açıkladım.

“Hepsi bu mu?”

“Bence ta yaprakları acayip,” diye devam ettim, gözlerim hâlâ mahzundu. “Çok dar ve büküm bükümler.”

Üvey babam cevap vermedi, laleyi parmaklarının arasında döndürmeye devam etti, kıvrık yaprakları sallandı. Daha sonra masasına gidip bir maket bıçağı çıkardı. Çizimimin kenarlarını kesip boylarını eşitledi, daha kalın bir kâğıdın üzerine yapıştırdı. Bu haliyle gerçek bir tabloya benziyordu. Üvey babam resmi ciddiyetle geri verdi.

“İyi o zaman. Şimdi Bayan Stalberger’e git, evine izinsiz girdiğin için özür dile ve bunun bir daha olmayacağına dair söz ver. Cezanı çektiğini, hatanı telafi etmek için ona bu güzel çizimi vermek istediğini söyle. Tamam mı?”

“Anladım,” dedim, ona el salladım, çizimi elinden aldım ve komşunun evine koştum.

Sorun böylece çözüldü, tek fiske bile yemedim.

Sonradan anladım ki sükûnet üvey babamın bana hediye ettiği en güzel şeydi. Atölyenin sessizliğinde, kâğıdın boşluğunda özgürdüm, kendi bakışıma kulak vermeyi öğrendim.

Ben kız olduğum ve gerçek bir öğrenci olmadığım için dışarıdan gelen taleplere veya müşterilerin isteklerine tabi değildim. Gördüklerimin bana fısıldadığı şekilde istediğimi resmedebiliyordum.

Bu yüzden İncil'e göre başlangıçta boşluk olduğu söylene de boşluğa kelimenin girdiğini ve dünyanın kelimelerden yaratıldığını düşünüyorum. Sessizliğim resimlerde fısıldıyor. Bu da benim için yeterli. Gördüklerim konuştuğunda tanımlamalar gerekmiyor, Latince ya da başka bir dile ihtiyaç duymuyorum.

Lonca, kadınların yağlı boya kullanmasını yasaklasa da sulu boyayla resim yapıyorum.